

Z P R A V O D A J

7. Ročník Číslo 2

2/2023

Zpravodaj Vám přinášíme díky
<http://www.point4me.com/cs>

**Poprava
vysokoškolských
představitelů
a uzavření
vysokých škol**

17. LISTOPAD 1939
R U Z Y N Ě
V

Vážení a milí, dovolte nám, abychom vás ještě před vánočními svátky pozdravili a přinesli vám dárek v podobě našeho Zpravodaje. Tentokrát se jedná o rozšířené číslo plné zajímavého čtení, které jsme se rozhodli vydat ještě letos, protože akcí, vzpomínkových cest a zajímavých příběhů je opravdu hodně, které

s vámi chceme sdílet. Nejprve tedy ohlédnutí až do dubna 2023 a budeme pokračovat až do listopadových akcí. Přejeme vám příjemné a obohacující čtení, klidné svátky a mnoho zdraví do roku 2024.

Republikový výbor Spolku odboje

NÁLET NA Kladno 17.4.1945

Sedmdesát osm let od náletu na Kladno. Nejedná se o kulaté výročí a tak nečekáme masu lidí. Přesto se nás tam sejdou dvě desítky věrných tak jako každoročně. Pozdravíme se, položíme květiny, někdo z přítomných přečte krátkou báseň našeho člena Jardy Řidkošila, kterou věnoval obětem náletu, poděkujeme za účast a rozloučíme se. Mezi účastníky pietního aktu byl 17.4.2023 také jeden drobný,

šedovlasý pán, který se přišel podívat, protože si na internetu přečetl, že dnes budeme na kladenském nádraží vzpomínat.

Pán: "Mladý muži, nevíte, jestli tu dneska není také někdo, kdo to tenkrát tady zažil?"

Já: "Obávám se pane, že nikdo takový tu není, je to přeci jen sedmdesát osm let".

Šibalsky se na mě usměje a řekne: "Ale je! Já jsem byl tenkrát u toho! Josef Braum, ročník 1934!" No a v té chvíli se "běžný" pietní akt změnil v naprosto nepopsatelný zážitek, když máte možnost být v blízkosti někoho, kdo zažil na vlastní kůži nálet spojeneckých vojsk. Dvacet minut jsme stáli v hloučku a s němým úžasem jsme poslouchali vyprávění pana Brauma, který coby desetiletý hoch měl s dalšími kamarády široké okolí kladenského nádraží za svůj rajon dět-

NÁLET NA Kladno 17.4.1945

Josef Braum, přímý účastník náletu

lili Otče náš! a že tam zůstali ukryti ještě dlouho poté, co došlo k náletu, než byl kryt otevřen a všichni jej opustili.

Text a foto: P. Hroník

ských her. Vzpomínal, jak na kladenském nádraží naskakovali na projíždějící nákladní vlaky aby v zatáčce u vechtru v Pleteném Újezdě za jízdy seskočili a vrátili se zpět do Kladna. No a samozřejmě vzpomínal také na osudný 17. duben 1945, kdy s kamarády leželi v trávě nedaleko kladenského nádraží, v místě, kde se dnes nachází prodejna OK Elektro. Poté co uslyšeli hluk spojeneckých motorů, rozběhli se směrem k nádraží, aby se schovali v lesním porostu. Těsně u nádraží je zastavil zaměstnanec drah a poslal je do jednoho z domů naproti nádraží, kde se nacházel kryt civilní ochrany. Sotva se v něm ukryli, bylo slyšet výbuchy shozených bomb. Pan Braum popisoval, jak se v krytu všichni mod-

LOŠANY POHLEDEM MILOSLAVA KOŠŤÁLA

Každé stěžejní setkání a akci si zpracovávám a to většinou písemně. Stejně tak tomu bylo i u pietní vzpomínky v lošanském Památníku tří odbojů, která se konala 6.5.2023.

K poznání historických souvislostí je vhodná i návštěva příslušných míst a setkání s pamětníky, což slouží k lepšímu pochopení toho, co máme „načteno“. Po prohlídce Lošan, místního hřbitova a statku Mašínových jsem si udělal lepší obrázek o tom, v jakém prostředí odbojáři a jejich rodiny vyrůstali a žili. Návštěvou Památníku třech odbojů a muzea v areálu zmíněného statku, účast na pietě u památníku Josefa Mašína a zastavení u hrobu rodiny Mašínovy mně doplnily informace, které jsem dosud shromáždil. A to i díky výstižným komentářům historiků Petra Blažka a Gabriely Havlůjové. Děkuji Spolku pro zachování odkazu českého odboje za možnost zúčastnit se této akce.

Zaujalo mě mj. setkání s paní Zdeňkou Mašínovou, ze které – po všem, co napříč politickými režimy zažila – vyzařuje životní moudrost, skromnost a pokora. Obdobně jsem to zažil u většiny pamětníků, se kterými jsem za

téměř 50 let svého bádání měl možnost hovořit. Věrohodnost sdělení paní Zdeňky Mašínové dokresluje i upřímná zpověď ve filmu, který jsem v muzeu shlédl. Vyplývá z ní, že dobří a stateční lidé existovali bez ohledu na národnost.

Text a foto: Miloslav Košťál

LOŠANY POHLEDEM MILOSLAVA KOŠŤÁLA

KVĚTNOVÉ OSLAVY KONCE VÁLKY

Kladno, 8. květen. Bylo to náročné, ostatně jako každý rok. Na tři desítky věnců, věnečků a květinových dekorací (nutno podotknout, že těch bylo více než účastníků). Mladé prostě kladení věnců nebere. Počítáme s tím i když nám to je líto, ale o to více si vážíme chvil, které můžeme při kladení prožívat společně s těmi nejstaršími, kteří tu každoroční účast považují za povinnost a samozřejmost, protože to je pro mnohé z nich především osobní vzpomínka na své nejbližší. Společně s Robertem Bezděkem, náměstkem primátora Město Kladno jsme uctili památku padlých u hromadného hrobu na hřbitově, u pamětních desek na Sokolovně, na Městském Sletišti a na dalších místech

Pan náměstek nás seznámil s plánem na renovaci pomníku v Doberské, kdy by konečně mělo dojít k nápravě a pamětní deska obětí z 2. světové války by měla být citlivě sejmuta a nahrazena variantou vhodnější a důstojnější.

Text: P.Hroník

Foto M.H.

KVĚTNOVÉ OSLAVY KONCE VÁLKY

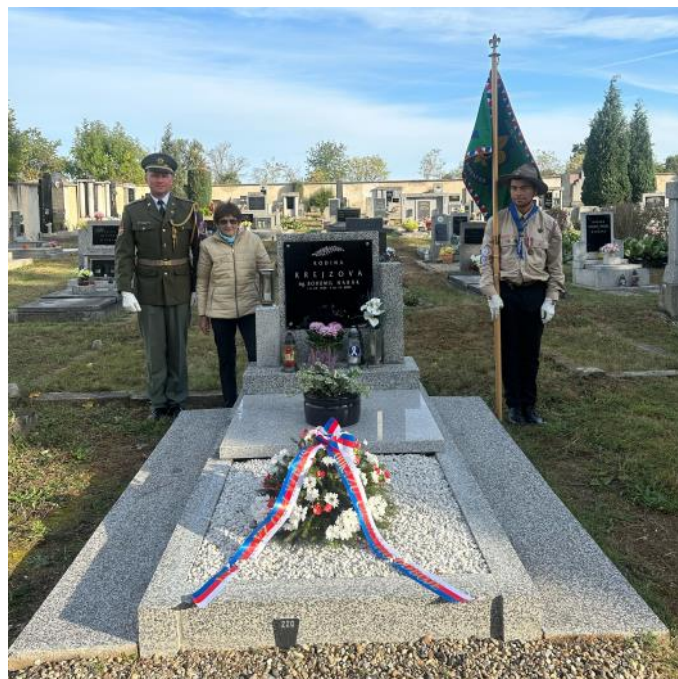

Předsedkyně Spolku odboje klade květiny k pamětní desce na budově kladenského Sokola. Spolu s ní uctili památku obětí Robert Bezděk, náměstek primátora, místopředseda Spolku odboje a za Věrnou gardu Sokola Blanka Lossová, dcera fotbalové legendy a odbojáře Františka Kloze.

KVĚTNOVÉ OSLAVY KONCE VÁLKY

Ve Slaném jsme si již výročí konce 2.světové války připomněli v pátek 5.5.2023 společně se členy pobočky Slaný v čele s předsedou Davidem Makarou, Gabrielou Havlůjovou a starostou města Slaný Martinem Hrabánkem. Vždy vzpomínáme i naše zemřelé členy, věnečků objednávané bohužel více a více pro naše zemřelé členy. Děkujeme celé rodině Makarů, ale i Václavovi Duchkovi, který kdykoliv mu pracovní povinnosti dovolí, aktivně přistupuje k připomínání významných osobností a událostí. Společně jsme tak například s paní Ponertovou, vdovou po našem význam-

ném členovi Bohumilu Harákovi, uctili jeho památku na hřbitově v Nabdíně u Velvar.

Text: G. Havlůjová

Foto: ZO Slaný

HANA STERNLICHT NA KLDNĚ

Když jsme sledovali ve zpravodajství České televize, že pana prezidenta Petra Pavla provádí během Tereziánské tryzny po Tereziánské pamětnice 2.světové války, paní Hana Sternlicht (93let), ještě více jsme si považovali, že souhlasila s besedou na Kladně. Dne 30. května 2023 přijela vážená návštěva z Izraele do středočeského Kladna. V dopoledních hodinách společně s lektorem Radkem Hejretem vyprávěla svůj příběh studentům Gymnasia Kladno. Zaplněná bývalá kaple, dnes tělocvična, byla ochromena a to nejenom pamětí Hany, ale rovněž jejím životním nadsledem a optimismem. Statečná a silná žena, která v Osvětimi přišla o oba rodiče se

dočkala dlouhého potlesku. Program zabezpečila paní knihovnice Marcela Šmejkalová.

Ve večerních hodinách pak nakonec vážená pamětnice kývla i na besedu pro kladenské spoluobčany. Zcela zaplněný sál v Městské knihovně Kladno přilákal posluchače napříč generacemi. Zajímavý, ale tragický příběh její rodiny končil jejím osvobozením Američany v koncentračním táboře Mauthausen. Své štěstí, lásku, rodinu a domov našla pak v Izraeli, kde od roku 1948 dodnes žije. Přejeme Haně Sternlicht pevné zdraví a moc děkujeme.

Text a foto: G. Havlůjová

Knihovnice Gymnázia Kladno Marcela Šmejkalová s paní Hanou Sternlicht.

PIETNÍ AKT V KRNČÍ

Pietní akt u příležitosti 81. výročí popravu šesti vlastenců v Kladně - Krnčí. Děkujeme za účast paní senátorce Adéle Šípové, starostovi Brozan nad Ohří Václavu Beštovi, ale zejména příbuzným po zavražděných - rodině Heřmanských a Mikulů.

PLAMEN NADĚJE 2023

Dne 30.6.2023 jako již tradičně proběhl pietní akt na KOBYLISKÉ STŘELNICI, kde bylo v roce 1942 popraveno na 71 našich vlastenců. I přes nepřízeň počasí se pietního aktu zúčastnila dcera gen. Josefa Mašína, Zdeňka (89), pozůstalí z rodiny rodiny Čvančarových, ale také velitel vzdušných sil genmjr. Petr Čepelka, ředitel Odboru pro válečné veterány plk. Robert Speychal, starosta Prahy 8 pan Ondřej Gros a senátor Lukáš Wagenknecht. Pietní akt byl důstojně zabezpečen Čestnou stráží Armády ČR a Ústředí hudbou AČR. Velice nás potěšila a dojala účast rodin a dětí z okolí, kteří symbolicky umisťovali svíčky

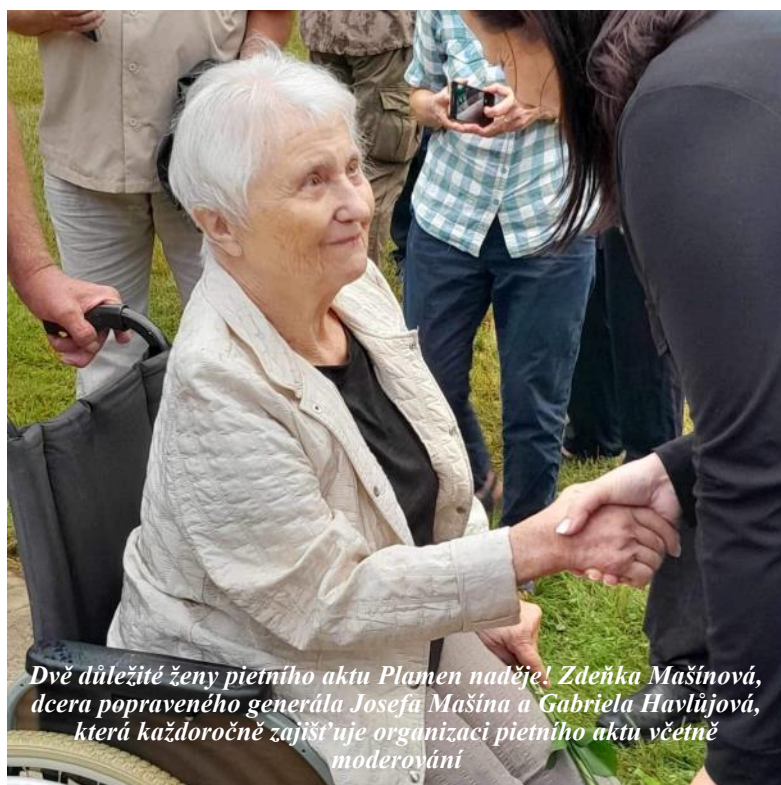
před pamětní desky padlých. Moderování akce se ujala Gabriela Havlůjová, hlavní projev pronesl pan Petr Blažek, jména popravených přednesl Jiří Klepsa, organizačně akci zabezpečoval Petr Hroník a Marek Kryl, kteří zapalovali na 71 svíček, které na své náklady zakoupil Martin Zídek. Pietní setkání se uskutečnilo ve spolupráci se spolkem Mašínův statek - Památník tří odbojů a MČ Praha 8. Věncem položil náš člen, Ondřej Hanudel, který se dlouhodobě zabývá hrdiny 2. odboje.

Děkujeme všem za účast i podporu.

PLAMEN NADĚJE 2023

Pietního aktu se za MO a GŠ AČR zúčastnili gen. Petr Čepelka, velitel vzdušných sil AČR a plk. Robert Speychal, ředitel OVVVH MO.

Dvě důležité ženy pietního aktu Plamen naděje! Zdeňka Mašínová, dcera popraveného generála Josefa Mašína a Gabriela Havlůjová, která každoročně zajišťuje organizaci pietního aktu včetně moderování

AMERICKÉ LIDICE

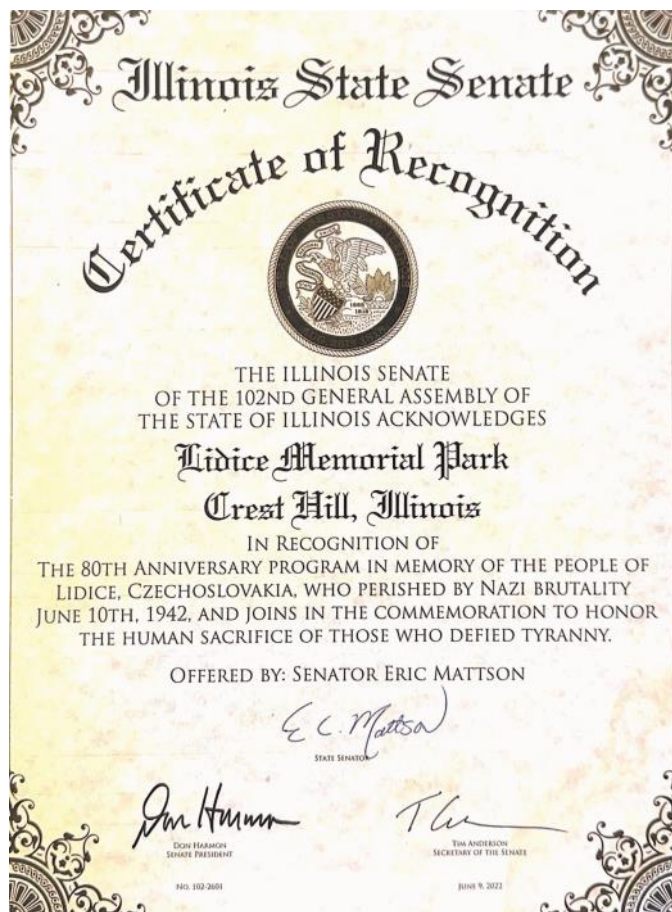

Prezident Česko-slovensko-amerického kongresu a pietní akt v Crest Hill.

Na pozvání Československo – amerického kongresu a školy TGM v Chicagu jsem se zúčastnila s projevem pietního aktu dne 11. června 2023 v Crest Hill u příležitosti 81. výročí vyhlazení obce Lidice. Právě město Crest Hill ve státě Illinois bylo prvním místě na světě, které se rozhodlo Lidicím vzdát holt a vytvořit trvalou vzpomínkou na nevinné oběti 2. světové války. Je obdivuhodné, že takových let je vzpomínka na středočeskou obec jak mezi krajany, tak mezi místními stále živá. Po událostech v posledních letech na Ukrajině možná ještě odkaz Lidic je aktuálnější.

Pietní akt za účasti téměř stovky návštěvníků byl zahájen přinesením vlajky Spojených států amerických a České republiky. Přinesen byl so-

kolskou stráží i historický prapor „Lidice“. Úvodní slovo pronesl pan generální konzul Jaroslav Kantůrek, který po 4 letech končí letošním rokem ve funkci v Chicagu. Ocenil nejenom místní samosprávu v čele s panem starostou, ale zejména aktivisty, kteří pečují o Růžový park a pomník Lidicím. Připomněl rovněž, že pomník vypálené obce se nachází rovněž ve městě Phillips, kde o památku a odkaz Lidic pečují se stejným úsilím a nadšením. Se zajímavým projevem vztaženým rov-

CREST HILL - ILLIOINS

než k událostem na Ukrajině vystoupila Cecilia Rokusek, prezidentka Česko-slovenského národního muzea ze Cedar Rapids. Mezi významnými hosty byl například prezident amerického Sokola, Adam Wilt, mRaymond Solimon, starosta Crest Hill, Joh G. Pritasil, prezident Česko-slovenského amerického kongresu, senátorka Jennifer Bertino-Tarrant a mnoho krajanů se svými dětmi. O kulturní program se postarali žáci školy

TGM z Chicaga pod vedením Ireny Čajkové. Za celkovou organizaci velmi důstojné akce děkujeme Kláře Moldové.

PHILLIPS WISCONSIN - LIDICE

Velké poděkování patří Charlotte A. „Toni“ Brendel, která pečovala o památník ve městě Phillips a odkaz vypálené obce Lidice od roku 1984 dodnes. V letošním roce předala svou funkci mladší kolegyni, Elaine Kerner Doll, která po více než 40 letech přebírá štafetu a nadále bude o lidickou památku ve Wisconsinu pečovat. Paní Brendel v dopise na rozloučenou generálnímu konzulovi do Chicaga napsala: „Lidice a Lidičtí budou navždy v mém srdci. Když mně bylo deset let, můj dědeček Antonín Brendl navštívil svou

rodnou vlast v roce 1948 a z Lidic přivezl prst. Když jsem navštívila Lidice já, odvezl jsem prst z nových Lidic. Symbolicky došlo i znovuzrození Lidic zde u nás, v Phillips." Památník Lidice byl odhalen v parku Sokol ve městě Phillips dne 27. 8. 1944. Paní Toni Brendel se velice zasloužila svou aktivitou a publikační činností o to, že Lidice jsou stále v živé paměti nejenom mezi Čechy, ale daleko za hranicemi naší vlasti.

VZPOMÍNKOVÁ CESTA NA MORAVU

Lágr Svatobořice. Členové Spolku odboje, zástupci Národního muzea, Památníku Lidice, Svazu volyňských Čechů, Gymnázia Kladno a Památníku hrdinů národního odboje z Panenských Břežan navštívili muzeum a památník ve Svatobořicích. Místo, které je za 2.světové války úzce spjato s českým odbojem. Právě zde se nacházel internační tábor, kde kromě mnoha jiných vězňů bylo zadrženo i na 56 dětí. Jednalo se o potomky zavražděných hrdinů druhého odboje v koncentračním táboře Mauthausen (pomocníci a odbojáři spjatí s atentátem na říšského protektora Reinharda Heydricha). Uzavřeli jsme tak symbolicky naši vzpomínkovou cestu, která vloni započala v Libni, vedla přes kryptu v Resslově ulici, Lidice, Kobyliskou střelnici až do Mauthausenu. Děkujeme paní Pešlové, průvodkyni v muzeu lágru Svatobořice a zejména Obecnímu úřadu za vybudování trvalé vzpomínky na zatčené jak židovské spoluobčany, hrdiny odboje, děti- sirotky či internované Němce po

2.světové válce. Děkuji Vám všem členům, kteří jste se zúčastnili a zabezpečili důstojný pietní akt, kteří ocenili i místní v Hodonínském deníku.

Velice nás rovněž potěšilo, že jsme v dokumentu v rámci muzea měli možnost shlédnout vzpomínky Aleny Staňkové, se kterou se vídáme každoročně v Mauthausenu při vzpomínce na její zavraždění rodiče. Paní Alena finančně vznik expozice podpořila, moc si jejího životního postoje k připomínání historie vážíme.

Vlkoš. Po cestě ze Svatobořic jsme navštívili Muzeum gen. J. Ingrá/ Military muzeum, které provozuje velký nadšenec a aktivista, náš člen - Petr Nenička. Jeho entusiasmus a sbírka nezná meze. Mnoho vzácných předmětů a archiválií, které většinou získává Petr Nenička darem jsou shromážděny ve dvou částech muzea - v přízemí se nachází muzeum

SVATOBOŘICE - VLKOŠ - UHERSKÉ HRADIŠTĚ

*Jaroslav Bača, nadšenec a srdcař našeho Spolku.
Jsme rádi, že Tě máme!*

gen. Ingra - místního rodáka a v prvním patře expozice věnována novodobých misím. Přejeme Petrovi Neničkovi mnoho nadšení do jeho záslužné činnosti. A upozorňujeme všechny válečné veterány - pokud jste drželi osvědčení dostanete v muzeu kávu zdarma a ještě malý dárek k tomu.

Účastníci vzpomínkové cesty se vydali projevít úctu gen. Ingrovi na místní hřbitov, kam byl synem Jiřím před několika lety převezen z Paříže, kde zemřel a byl pohřben. Velice působivý památník a hrob gen. Ingra se nachází na místním hřbitově, kde jsme zazpívali jak českou, tak slovenskou státní hymnu.

Text: G.Havlůvová

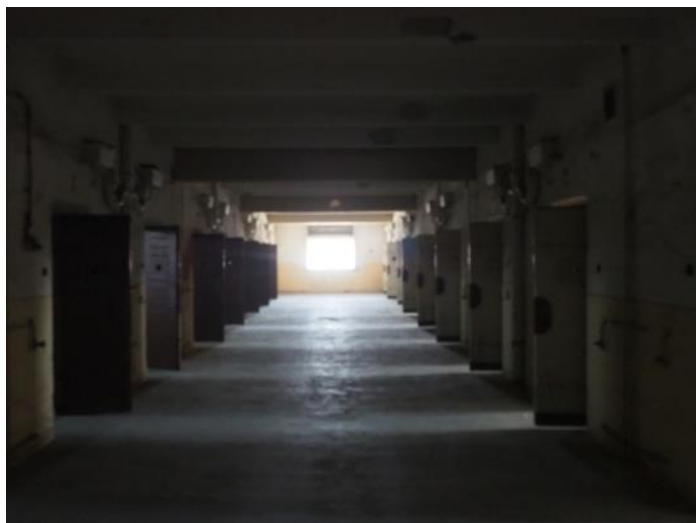
Své postřehy ze vzpomínkové cesty nám poslal i Miloslav Košťál. Ve dnech 9.-10. září 2023 jsem se zúčastnil dalšího zajímavého zájezdu Spolku pro zachování odkazu českého odboje, který zahrnoval návštěvy internačního tábora ve

Svatobořicích-Mistříně, vlkošského Military-muzea Petra Něničky a věznice v Uherském Hradišti. Příjemným odlehčením byla sobotní večerní řízená degustace vín v bzeneckém sklípku. Součástí zájezdu byly i piety u památníků formou položení květin a společného zpěvu české a slovenské hymny. Vše svými fundovanými komentáři doplňovali Gabriela Havlůvová a Petr Hroník. Část zájezdu tvořila skupina potomků volyňských Čechů a tradičně také mládež (studenti kladenského gymnázia).

Nejprve jsme ve Svatobořicích-Mistříně navštívili internační tábor (muzeum, památník). Seznámili jsme se s jeho zajímavými historickými etapami, probíhajícími v letech 1914 – 1950 napříč událostmi a politickými režimy (uprchlíci a emigranti následkem 1. světové a ruské občanské války, prvorepublikový chorobinec, předváleční uprchlíci z Hitlerova Německa, německý internační tábor, poválečný zajišťovací tábor pro kolaboranty a internační středisko pro Němce, středisko pro demokratické Řeky).

VZPOMÍNKOVÁ CESTA NA MORAVU

hodu oštěpem a manželky atleta Emila Zátopka).

Zájezd jsme v neděli uzavřeli v Uherském Hradišti, kde jsme navštívili věznici, která také zažila různé politické režimy a do novodobých dějin se zapsala v 50. letech brutálními metodami vyšetřovatelé StB (mezi nimi Aloise Grebeníčka, otce bývalého předsedy KSČM Miroslava Grebeníčka) O tom, že ne všechno zde bylo jen „černé nebo bílé“, hovořila průvodkyně na příkladu jednoho odvážného bachaře, který 14 leté vězeňkyni podle jejích vzpomínek nosil jídlo a noviny ke čtení. Pokusu o likvidaci věznice zabránila místní občanská iniciativa, areál věznice tak byl pro paměť národa zachráněn a plánuje se jeho rekonstrukce. Následovala pieta u pomníku obětí komunismu, popravených v Uherském Hradišti.

Po okruhu zahraničních a českých koncentračních a internačních táborů (Sobibor, Treblinka,

Z výkladu muzejní průvodkyně jsme se dozvěděli o odvaze některých policajtů, bachařů a vězňů v prostředí, kde se téměř všichni navzájem udávali. Naši návštěvu uzavřela pieta u památníku, jehož autorem je Milan Pokian, kterého osobně zná na zájezdu přítomný náš volyňský kolega Miroslav Neraď, který byl také přítomen. Památník je symbolem věčnosti lidí, kteří tímto místem prošli a obsahuje duchovní symboly (33 postav vyjadřuje Kristova léta, tvary hlav ve tvaru srdce vyjadřují cit člověka) ve spirále přicházejících a odcházejících.

Další zastávkou byla obec Vlkoš, kde jsme navštívili Military-muzeum Petra Něničky s expozicí informací, předmětů a figurín, týkajících se obou světových válek, čsl. legií, armádního generála J.S.Ingra a novodobých veteránů vč. galerie vojáků, kteří přišli o život na zahraničních misích. Dozvěděli jsme se i o vlkošském rodákovi MUDr. Zdeňkovi Vítkoví, lékaři RAF a příteli známého prvorepublikového ekonoma Karla Engliše, jehož rodině komunisté zkonfiskovali mlýn a další majetek a jeho bratra věznili v Uherském Hradišti. Zaujala mě i informace o čestném občanovi Vlkoše, vojenském lékaři plk. v.v. MUDr. Karlu Macháčkovi, který za války působil v Anglii, inicioval uznání 17.listopadu jako Mezinárodního dne studentstva a také osazení pamětní desky J.S.Ingra ve Vlkoši. Následovala pieta u pomníku J.S.Ingra a zastavení u hrobu jeho bratra Václava (který přišel o život v Osvětimi a byl otcem Dany Zátopkové, známé reprezentantky v

SVATOBORICE - VLKOŠ - UHERSKÉ HRADIŠTĚ

Mauthausen, Terezín), se jednalo o návštěvu dalších míst, na kterých bylo možné seznámit se s dalšími zajímavými poznatky, přispívajícími k věrohodnému pojetí dějin. Z prohlídek vězeňských prostor vč. cel, muzejních expozic a výkladů průvodců bylo zřejmé, jakými zkouškami – napříč politickými režimy – procházeli jednotliví účastníci (příslušníci policie, bachaři nebo vězňové) a jak se s nimi dokázali či nedokázali vyrovnat. Jednotlivce nemáme právo odsuzovat nebo posuzovat, protože nevíme, jak bychom se v daných dobách a situacích zachovali my ve společnosti, která se projevuje odvahou, strachem

a zbabělostí jednotlivců a mlčící většiny. Stačí jen pochopit zrůdnost politických režimů a skutečnost, že za srovnatelných situací se lidé – napříč národy a zeměmi – chovají obdobně. A zkoumat příčiny, které vedou k následkům, s nimiž se seznamujeme. Historie se opakuje, jsme v „bludném kruhu“ a je potřeba hledat cesty z něho ven. Nejjednodušší je, aby jednotlivci začali pracovat na sobě („zametli si před svým prahem“) a svým příkladem tak působili k ozdravování společnosti.

Smutnou realitou je, že pokud se minulé nebo současné tragické události netýkají nás osobně, příslušníků našich rodin nebo dalších našich blízkých, jsme mnohdy k této historii lhostejní. Pro zachování paměti je důležité propracovávat se k věrohodnému výkladu dějin, na tragické události nezapomínat a umožňovat účast na obdobných akcích také mládeži, která pak vše může předávat dál. Zaujalo mě, že podle sdělení profesorek kladenského gymnázia se zájezdu

Položení věnce k pomníku obětí vězněných ve věznici v Uherském Hradišti.

dobrovolně zúčastnili ti studenti, kteří mají opravdový zájem o historii, což bylo z jejich chování na zájezdu patrné.

Text a foto: Miloslav Košťál

Zakončení vzpomínkové cesty po Moravě v Bzenci, ve sklípku společnosti Vinum Moravicum.

VZPOMÍNKOVÁ CESTA DO MNICHOVA

“Dne 13.10. se generální konzulka Ivana Červenková setkala se členy Spolku pro zachování odkazu odboje a zúčastnila se pietního aktu k 85. výročí podpisu Mnichovské dohody před domem, kde byla dohoda podepsána.”

Takto zněla zpráva Generálního konzulátu České republiky v Mnichově týkající se naší návštěvy Mnichova. Ano, vše co je zde napsáno je pravda, ale kolik úsilí za tím stojí, to čtou jen zasvěcení mezi řádky. Abychom mohli navštívit místo, kde byla podepsána dohoda s přídomek “o nás bez nás”, nestačí koupit si lístek a historické místo navštívit. V tomto případě nepomohou ani peníze, ani argumenty o významu historického místa paměti. Jedná se dnes o hudební sálek, který je součástí Vysoké školy hudební a divadelní. Studenti konzervatoře na vstup do budovy používají své studentské karty a veřejnosti není místo přístupné. Po covidové době navíc pravidla vedení univerzity ke vstupu do budovy ještě zpřísnila. Přesto se to povedlo. Dostali jsme se až do sálku, kde se doslova psaly dějiny. Bylo to velice působivé a na členy Spolku odboje návštěva tehdejšího “Führerbau” zanechala hluboký dojem. Na mě obzvlášť. Téma mé bakalářské práce se týkalo

okrajově právě Mnichova - “Edvard Beneš v současném veřejném diskursu”, tak zněl název mé práce. A přijetí Mnichovské dohody bylo jedním ze zásadních oblastí výzkumu. Stát nejprve pod stejným lustrem a na stejných parketách jako tehdejší zástupci čtyř zemí N. Chamberlain, E. Daladier, A. Hitler a B. Mussolini, podívat se na balkon, odkud státníci podepsanou dohodou mávali veřejnosti a nakonec s historikem Christofem Zahnerem projít oblast Königsplatz, kde se odehrávaly dějiny NSDAP a poslední hodiny strávit v NS-Dokumentationszentrum, kde je zdarma expozice mapující nástup nacismu k moci. Kompletní zážitek, který bude ve mně rezonovat dlouho. Perfektně zpracované dějiny jedné z nejtemnějších kapitol novodobých dějin. To je pro mě návštěva Mnichova. Cesta, která se vryje nejen do paměti, ale i do srdce. Tolik zničených osudů na obou stranách. Povídaní s Ch. Zahnerem šlo velice do hloubky. Mluvili jsme spolu o přenosu traumat v rámci rodiny, o tom, jaké je pro něj působit jako historik a lektor pro německé studenty. Vyprávěl o tom, jak téměř z každého domu v Mnichově byl zavražděn v koncentračním táboře nějaký spoluobčan (Žid, Rom, odpůrce režimu...), ale také o tom, že zde žije mnoho spoluobčanů - potomků nacistických vrahů. Byla jsem velice vděčná za příležitost setkat se s třetí generací Němců, kteří měli přímé zapojení do struktur NSDAP, v kontrastu toho, že s námi na vzpomínkové cestě naopak byli potomci přeživších koncentračních táborů. Jsou to výjimečně obohacující chvíle. Moc si vážím toho, že taková diskuse je možná.

Druhý den jsme navštívili koncentrační tábor

VZPOMÍNKOVÁ CESTA DO MNICHOVA

Foto nahoře:
Ivana Červková, generální konzulka v Mnichově.

Foto dole:
Společné foto na hlavním schodišti budovy Führerbau, místa podpisu Mnichovské dohody. Vlevo pamětní deska připomínající smutnou událost z 29. září 1938

Dachau, který se stal vzorem pro budování dalších koncentračních táborů napříč Německem, Polskem a dalších zemí. Připomínali jsme si 90 let od jeho založení. Jeho branou prošlo tisíce vězňů a mezi nimi i mnoho Čechoslováků. Ne všichni měli to štěstí se vrátit do vlasti. S námi se vzpomínkové cesty zúčastnil i pan Bílek, jehož tatínek byl osvobozen nedaleko Dachau na jaře 1945. Jeho medailonek uveřejňujeme níže a moc děkujeme Bílkovým nejenom za příspěvek o rodinné historii, ale i za podporu a organizaci několika výjimečných akcí v letošním roce. Zejména komentovanou prohlídku expozice v Panenských Břežanech a Pankrácké Sekyrárny.

Text: G. Havlůjová, foto: J. Čermák

VZPOMÍNKOVÁ CESTA DO MNICHOVA

Führerbau (česky *Vůdcova budova*) je objekt zbudovaný dle plánů německého architekta Paula Ludwiga Troosta mezi léty 1933 a 1937 v Arcisstraße 12 v Mnichově pro potřeby vůdce a říšského kancléře Adolfa Hitlera. Dnes budovu využívá Vysoká škola hudební a divadelní v Mnichově. Roku 1954 byl přebudován někdejší konferenční sál na koncertní.

V těsné blízkosti budovy Führerbau se nachází NS-Dokumentationszentrum München, které se zaměřuje na historii a důsledky nacionálně socialistického režimu. Muzeum je umístěno na místě bývalého „Hnědého domu“, sídla nacistické strany, které hrálo důležitou roli v Mnichově jako „hlavním městě hnutí“ během vzestupu strany a prosazování nacismu.

VZPOMÍNKOVÁ CESTA DO MNICHOVA

Fotografie z průběhu mnichovských jednání – zleva: Neville Chamberlain za Velkou Británii, Édouard Daladier, zástupce Francie, Adolf Hitler za nacistické Německo a Benito Mussolini za fašistickou Itálii.

PŘÍBĚH, KTERÝ MOHL SKONČIT V DACHAU

Můj otec Jaroslav Bílek se narodil 16. 3. 1915 v Radotíně, vyučil se truhlářem. Počátkem II. světové války se oženil s manželkou Karolínou. V roce 1940 a 1941 se jim narodily dcery. Rodina žila v Radotíně. V období II. světové války působilo v Radotíně několik odbojových skupin, které byly schopné poskytovat úkryt a materiální pomoc osobám hledaných gestapem, pomáhat rodinám zatčených, tisknout ilegální tiskoviny, distribuovat je, shromažďovat munici a zbraně, získávat a předávat důležité strategické informace. Otec se zapojil do odbojové skupiny Václava Balého, místní organizace KSČ. Když bylo vedení této organizace zatčeno, byl zvolen do jejího čela. Bohužel do odbojové skupiny se infiltroval konfident gestapa a její ilegální činnost byla Němci odhalena.

Dne 10. 9. 1943 bylo pozatýkáno a uvězněno dvanáct jejích členů mezi nimi i můj otec. 13. 9. 1943 byla zatčena i moje maminka Karolína, kterou po provedených výsleších Gestapo propustilo. Otec byl vyslýchán a vězněn na Pankráci, poté od 4. 3. 1944 v terezínské Malé pevnosti. 10. 5. 1944 byl převezen do vězení v Drážďanech, v roce 1944 byla zničena velká

věznice v Drážďanech včetně popravších budov. Vězně převezli do Straubingu, bylo jich okolo 350, mezi nimi můj otec.

Otec byl odsouzen k trestu smrti dne 14. listopadu 1944 lidovým soudem v Norimberku za vlastizradu. V Straubingu čekal v cele smrti na den vykonání poprav. V té době se zde připravovalo zprovoznění popraviště. Vzhledem k blížící se frontě, bylo rozhodnuto, že vězni budou přesunuti do Dachau, kde budou rozsudky vykonány.

V noci z 24. na 25. dubna 1945 bachaři vzbudili vězně, aby se shromáždili na věžeňském dvoře, bylo jich 350. Odkud se v 6 hodin ráno vydali na tzv. pochod smrti. Cesta byla strastiplná, ti kteří byli vysílení a nemohli jít, byli zastřeleni. Trasa vedla ze Straubingu do Landshutu, Freisingu a cílem v Dachau. Pochodovalo se od 6 hodin ráno do oběda, vězni dostali k obědu kousek chleba a vodovou polévku. Po hodině odpočinku museli pokračovat dále až do 19 hodin, spali na holé zemi, mnozí již tak vysílení vězni pochod nepřežili.

ODBOJÁŘ JAROSLAV BÍLEK

Dne 30. dubna 1945 byli vězni osvobozeni americkou armádou.

Dne 25. května 1945 se otec vrátil k rodině do Radotína. Když jej maminka poprvé uviděla, zůstala ohromená, jelikož koncem roku 1944 byla vyrozuměna německými úřady o rozsudku smrti pro jejího muže a jiné zprávy o něm neměla. Pravda otec při návratu byl v tak zuboženém stavu, že jej téměř nepoznala. Po návratu musel absolvovat několikaměsíční pobyt v sanatoriu. Po

svém uzdravení nastoupil k československé armádě a narodili se mu další čtyři potomci.

Text: Jiří Bílek

Foto: rodinný archiv Jiřího a Hany Bílkových

Rodinná foto manželů Bílkových - foto dole rok 1957, foto vpravo rok 1973. Foto vpravo nahoře nejmladší syn Jiří Bílek, který se společně s manželkou Hanou zúčastnil vzpomínkové cesty do Mnichova a Dachau.

Špindlerův Mlýn - 1973 - Krkonoše

VĚZEŇ ČÍSLO 33734 JOSEF KLOUČEK

mí. Malíř, grafik, ilustrátor a spisovatel Josef Čapek, grafik, typograf a malíř Vojtěch Preissig, biskup a pozdější 33. arcibiskup pražský a primas český Josef kardinál Beran, biskup, řeholník, jeden ze zakladatelů salesiánské provincie Štěpán kardinál Trochta, Páter Bedřich

Nikdy znovu. Nápis na památníku v koncentračním táboře Dachau v několika jazycích sice hlásí nikdy znovu, ovšem téměř denně jsme svědky zločinů v různých zemích a podobách. Tábor Dachau byl vystavěn před 90 lety a stal se modelem pro výstavbu ostatních koncentračních táborů. Prošlo jím na 200 tisíc vězňů z třiceti zemí, přičemž dvě třetiny tvořili političtí vězni a třetinu židé. Postupně byli do tábora posíláni odpůrci režimu, kněží a řeholníci, Židé a také homosexuálové.

V sobotu 14. října t.r. jsme s kladenským spolkem odboje (Spolek pro zachování odkazu českého odboje) navštívili toto místo, které je spojené také s mnohými osobnostmi z českých ze-

Hoffman a jeho přítel generál duchovní služby Metoděj Kubáň... to jsou jen některá jména významných osobností. Někteří v Dachau zemřeli, jiní měli to štěstí a hrůzy koncentráku přežili.

Ti co prošli Dachau, jsou zachováni v databázi spravované Památníkem Terezín. My z Kladna jsme vzpomněli na jednoho z vězňů, Josefa Kloučka, děkana a vikáře kladenského arciděkanství, který měl vězeňské číslo 33734 a táborem v Dachau prošel již 16.6.1939 - 10.7.1939. Byl zatčen v souvislosti s událostí, která se stala na Kladně v noci ze 7. na 8. června 1939. Tehdy Jan Smudek zavraždil strážmistra Wilhelma Kniesta. Dne 8. června 1939

NIKDY ZNOVU

se konalo jubilejní padesáté výročí „Krvavého Božího těla“ a na náměstí před radnicí byly postaveny oltáře ke slavnosti. U jednoho z oltářů prý děkan Josef Klouček pronesl při požehnání tato slova „*Aby naše těžce zkoušená vlast znovu vzkvétala, k tomu nám dopomáhej Bůh a Matka Boží. Svatý Václave, volá tě tvůj lid - vrať své zemi požehnání, vrať svým dětem klid!*“.

V souvislosti se smrtí Kniesta následovalo

hromadné zatýkání představitelů města a tak se děkan P. Josef Klouček s ostatními kladenskými občany, včetně starosty Františka Pavla, dostal nejdříve na brněnský Špilberk (kde starosta Pavel tragicky zahynul) a poté byl transportován do Mauthausenu a následně do Dachau. Je pravděpodobné, že právě P. Josef Klouček byl vůbec prvním českým kněží, který si odpykával trest v Dachau.

Text a foto: P. Hroník

DEN VÁLEČNÝCH VETERÁNŮ

Díky skvělé organizaci Gymnázia Kladno proběhl letošní Den veteránů v nezapomenutelných rozměrech. Za podpory Posádkového velitelství Praha, Městské knihovny Kladno a samozřejmě Statutárního města jsme měli program na celé dopoledne. Moc děkujeme všem, kteří jste přišli uctít hrdiny i oběti všech válek.

Celkem se vysázelo na 1914 vlčích máků do prostoru parku před Gymnáziem Kladno. Zapojili se členové kladenských spolků, ale i studenti a žáci základních škol. Program pod vedením dějepisárky Mgr. Adély Vaníkové a knihovnice Marcely Šmejkalové uváděli sami studenti. Pietní akt u pamětní desky gen. Selnera proběhl za přítomnosti Čestné stráže Armády

ČR a Ústřední hudby Armády ČR. Následovalo vysazení cedru společnými silami města Kladna, Gymnázia a ZŠ Cyrila Boudy.

Po venkovní části programu pokračovala akce v tělocvičně, kde proběhla beseda s novodobými válečnými veterány. První příspěvek byl věnován mírovým misím v Mali a Kongu, druhá část pak bojovým misím v Afghánistánu. Zaplněná tělocvična naslouchala oběma vojákům a se zájmem. Společné setkání končilo příslibem, že studenti mohou přijet na exkurzi na PV Praha.

Text: G. Havlůjová

Foto: M. Urbanová

Společně s předsedkyní Spolku odboje položil věnec velitel Posádky Praha, plk. gšt. Radek Šiba. Jménem Statutárního města Kladna položil věnec JUDr. Robert Bezděk, náměstek primátora.

1914 VYSAZENÝCH VLČÍCH MÁKŮ

Studentky Gymnázia Kladno, kteří se po celý rok připravovaly na Den válečných veteránů a vyrobily symbolických 1914 papírových vlčích máků.

GYMNÁZIUM KLADNO

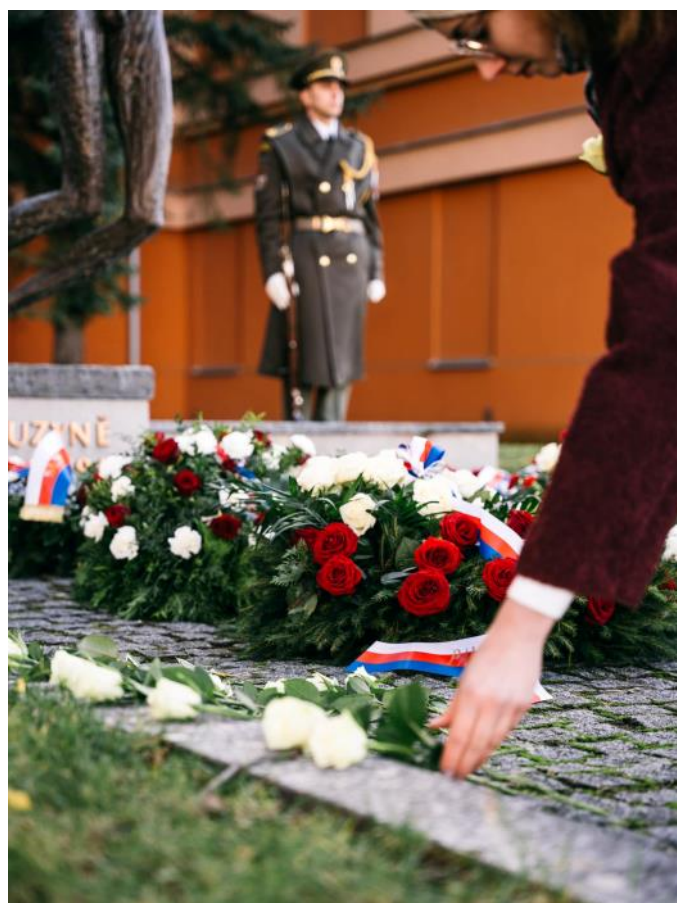
17. listopad 1939 RUZYŇ

Důstojná připomínka 84. výročí zatčení vysokoškolských studentů a uzavření vysokých škol nacisty. Ve čtvrtek 16. listopadu 2023 jsme byli organizátory pietního aktu a následného programu s gymnazisty z Gymnázia Kladno a Gymnázia Nad Alejí, který se konal v prostoru Hlavního sálu Ministerstva obrany.

První část programu se konala v prostoru ruzyňských kasáren, kde jsme společně se zástupci českých vysokých škol, Senátu PČR, Kanceláře prezidenta republiky, zástupci rezortu Ministerstva obrany a Generálního štábu AČR, zástupci Městské části Prahy 6, s pozůstalými a také s gymnazijními studenty z Kladna a Prahy 6, uspořádali pietní akt u pomníku „Nezapomeneme“. Důstojné provedení pietního aktu bylo také díky Ústřední hudbě a příslušníků Čestné stráže Armády ČR. Pietním aktem provázela předsedkyně spolku G. Havlůvová. Hlavní projev pak zazněl z úst bývalého rektora Univerzity Karlovy a dlouholetého organizátora setkání zatčených vysokoškolských studentů pana profesora RNDr. Václava Hampla, Dr.Sc., projev za studenty Univerzity Karlovy zazněl od Mgr. Tomáše Konečného, pověřeného rektorkou UK.

Druhá část této vzpomínkové akce pokračovala v prostoru Ministerstva obrany, kde v kinosále se pro studenty uskutečnila přednáška historika PhDr. Zdeňka Pousty, emeritního vedoucího Archivu Univerzity Karlovy a poté následovala projekce filmu *Ďáblova dílna*. Film vychází z knihy Adolfa Burgra (1917-2016), přeživšího KT Sachsenhausen, padělatele tamější dílny.

Text: G. Havlůvová, foto: A. Litera

MEZINÁRODNÍ DEN STUDENTSTVA

VE ZKRATCE Z VÝCHODNÍCH ČECH

1. Vznik samostatného ČS státu:

Dne 25. října jsme si připomněli u památníku K.H. Borovského v Jičíně 105. výročí vzniku samostatného Československého státu. Úvodní slovo přednesl starosta města Jičín JUDr. Jan Malý, poté položili květiny k památníku představitelé města, členové Spolku pro zachování odkazu českého odboje, Sokolové a žáci 4. ZŠ Jičín.

2. Tematický výlet:

Dne 15. června jsme organizovali tematický výlet do Ležák a Pardubic. Ležákách jsme si prohlédli expozici muzea, shlédli dokumentární film a s průvodkyní jsme se seznámili s areálem památníku. Na závěr prohlídky, jsme uctili památku obětem ležácké tragédie položením květin. Dále jsme se přesunuli do Pardubic, kde jsme navštívili Zámek (děkujeme ČsOL za umožnění prohlídky) a popra-

viště, kde jsme uctili památku popravených obětí. Tematický výlet jsme ukončili návštěvou pardubického divadla.

Celkem se zúčastnilo výletu 25 členů a jejich rodinných příslušníků.

3. Životní jubilea

výbor ZO nezapomíná na členy a předává drobné dárky k životním jubileím:

- Marcela Mizerová 70,
- Marie Paulíková 80,
- Doris Broulová 94,
- Emilie Hellová 70.

JIČÍNSKÁ ORGANIZACE

Jinak jsme ještě organizovali přednášku s besedou o přesídlení Maďarů pro žáky základní školy za účasti přímého účastníka naší členky Rozárie Vošáhlíkové.

Text a foto: B. Mizera, ZO Jičín

Při listopadovém setkání v Jičíně, předala Gabriela Havlůjová jednorázový finanční příspěvek vybraným členům Spolku odboje a velmi poděkovala zejména aktivním členům za jejich neuctahající elán a chuť pracovat stále pro vlast.

NAD VĚTRNÝM MOŘEM

Vyprávění o Aloisi Volkovi jsme opustili před více než dvěma lety (*první část vyšla ve Zpravodaji číslo 02/2020 pozn. red.*), když „na sklonku léta roku 1943 opustil načas Beaulieu ...“. Tehdy se mohlo zdát, že není co napsat více navigátorovi čs. 311. peruti Královského letectva Velké Británie, ale nebylo tomu tak, a proto si velmi vážím možnosti navázat na „Nad větrným mořem“. Zřejmě jeden z těchto živlů byl příčinou havárie letounu Liberator - na samém konci války. Během ní nikdy Volek nezpochybnil svoji tužbu vrátit se domů, přežije-li bojové nasazení. Osud mu nebyl nakloněn, jako tomu bylo na podzim roku 1938, kdy měl nařídáno zůstat v kasárnách Pod Gerlachem a jeho zástupce Pješčák byl povolán do služby. Nic bychom o této náhodě v jeho životě nevěděli, pokud by se nedochovala báseň. Alois Volek byl tehdy příliš mladý, aby byl vzorným vojákem každý den ve službě jako velitel, jak tomu vypovídá zápis z jeho působení ve 3. horském pěším pluku (Podolíneč, Poprad). Tomu však prodloužilo žití, protože tehdy nedaleko Veliké Beháně byl zákeřně ukončen život Juraje Pješčáka, četaře aspiranta, učitele z Velkého Lipníku u Spišské Staré Vsi. Volek se z toho vypsál verši na Jurajovu památku, byl totiž velitelem dotyčné rot.

Moje babička Marie nebyla sice tou dívkou opěvovanou v jiné Aloisově básni, ale měli jako studenti společný zájem o poezii. Proto byla osobou povolanou uchovat jeho literární tvorbu. Ona sama byla příkladem pro další generaci, která válku 2. světovou nezažila: pokud lidé žijí ve vzpomínkách a v úctě k jejich neokázanému hrdinství, žije jejich odkaz - i bez nutnosti udržovat věčný plamen vojenských památníků. Napsal-li o Volkovi Eduard Rulf, také voják

druhého odboje, „byl básník – básník neumírá“, víme, že jeho verše zasáhly vícero duší a srdcí, než bychom předpokládali. Odkaz můžeme předávat dál písní, protože spolu s Ondřejem Kacířem složili „Naše armáda jde“ a „Trubka volá“, k níž se dochoval i notový záznam. Pokud by nesplňovala určité kvality, jistě by si ji nevybral do repertoáru kapelník Hudby hradní stráže Rudolf Urbanec a nezazněla by po válce v Čs. rozhlase pod jeho taktovkou. Urbanec působil za války na Středním východě a již tam Vincek, resp. dr. Ota Ritz-Radlinský, ve Zpravodaji z Middle East zaznamenal: „Nikdo z nás nejede do pole poprvé – a nikdo z nás nejede nerad. Někdo kdesi vzadu tiše si prozpěvoval nějakou vojenskou. Přidal se druhý, třetí a čtvrtý – a za chvíli to jen hřmělo. Písně československých vojáků hlaholily ulicemi Alexandrií, otvírala se okna, ruce mávaly na pozdrav a na rozloučenou.“

*Trubka volá, musíme jít,
přišel boje čas.*

Nic nemůže nás zastavit..., zpívali hoši. Poslední slova písně ... písničku si o vlasti zpívá ten, kdo ji má rád... se nesla nad modré vlny moře, za nímž daleko na severu je jejich rodná země.“

Než byl Volek přijat do RAF, strávil značnou dobu v posádce ve Walton Hall a zde měl možnost být u poněkud neobvyklé události, protože vojáci 2. pěšího praporu nastudovali divadelní hru MUDr. Františka Langra Jízdní hlídka o střetu našich legionářů s bolševiky, a sehráli ji ve zdejší záměcké sále. Jak moc dobře věděli, o čem hrají, napsal Volek - recenzent premiéry dne 15. března 1941, do týdeníku Čechoslovák:

„Představte si rozsáhlou záměckou komnatu, v

ALOIS VOLEK

kteřé za prostou oponou z pokrývek a podobných věcí bylo sestrojeno malé jeviště. Diváci v stejno-kroji, s nezbytnou cigaretou v ústech tvořili prostředí, jaké jsme nebyli zvyklí vidat při premiérách této hry. A v duchu nás napadla vzpomínka na premiéru ve Vinohradském divadle v plné síle a svěžesti našeho státu, kolik nás tenkrát vidělo ve hře něco jiného než dnes, kolik nás do důsledků nepochopilo tragiku a heroicnost tohoto prostého dění na jevišti. Hráli vojáci a důstojníci 2. praporu. Ale to nebyli prostí herci, kteří odřikávají svou úlohu s kusem mimiky, byli to lidé představující každý svou postavu věrně, s pochopením oné hrozné tragédie, která nás podruhé vyhnala do ciziny. A vojáci v hledišti lapali slovo za slovem; vždyť každý z těch postav, legionářů, mluvil jim ze srdce, mluvil za všechny z nás, všechny vojáky nového a lepšího Československa. Prostí, ale s nadšením hrající herci stali se na jevišti legendárními postavami a ideály vojáků, stali se prostě kusem těla těch tam dole pod jevištěm, kteří hráli s nimi, vytvářejíce jim tiché, důstojné, ale rozechvělé publikum. A ti staří, kteří prodělali několikrát chvilky a okamžiky popsané ve hře, byli mezi námi vykřičníkem i středem, kam se obracely oči všech, když se rozsvítilo světlo. Vojáci a důstojníci 2. praporu udělali nenáročně veliký kus práce a probudili mezi námi naši velkou divadelní tradici, kterou zvláště dnes potřebujeme, aby osvěžovala a sílila, aby ukazovala vzory a učila. Z velké, prostorné komnaty odcházeli vojáci zahloubáni do svých specifických myšlenek, myslíce na domov a v duchu si předhazující, zdali do podobné situace je dnešní válka zítra nebo jindy nepostaví. Věříme, že by se v každém z nás projevil duch Jízdní hlídky, duch pádné pravice zjemnělého

vzpomínání. Ten večer u 2. praporu byl opravdu krásný“.

Nedávno se otevřel jeden z rodinných archivů: Volkova spolubojovníka Karla, též absolventa hranické Vojenské akademie i pozdějšího letce 311. perutě RAF, a v něm se objevila další báseň, psaná Karlovi přímo na míru, kamarádovi ve společném strádání v sovětské internaci v zimě 1939/1940 a ve společné naději. Karlu Štěpánovi se naděje naplnili a po šesti letech odloučení se shledal se svojí Hankou, jejíž podobenku měl s sebou jak u Tobruku, tak nad mořem a oceány.

Letecká posádka měla občas mimořádného pasažéra. S předválečným redaktorem a majitelem sportovního klubu strávila Štědrý večer roku 1943 v bojové misi, vojenskou terminologií operační let. Hugo Jindřich Slípka tuto událost popsal ve své reportáži z „Biskajských dramát“, a proto víme, jak **navigátor Alois s kapitánem posádky Janem Vellou** prožili tento jinak navýsost sváteční den. „V roce 1943 jsem byl domovem u bombardérů a Štědrý večer jsem strávil u bočního okna Liberátora nad jako inkoust černou plání Biskajského zálivu. O štedrovečerní iluminaci se nám tehdy postaraly protiletadlové šrapnely chrlené z palub německých torpedoborců. Avšak konec dobrý, všechno dobré. Ke štedrovečerní večeři jsme přišli až o Boží hod ráno.“

K obálce Aloisovy básnické sbírky *Nad větrným mořem*, provedené barevným tiskem, vydané v Anglii nákladem 311. peruti s přispěním i zde organizovaného sokolstva, se váže příběh jejího výtvarníka. František Zabloudil, vyučený písmomalíř, nenašel po absolvování vojenské služby uplatnění ve zvoleném oboru, a proto rozšířil řady policejního sboru, v němž se zapojil po

NAD VĚTRNÝM MOŘEM

březnu 1939 do pomoci pronásledovaným osobám při jejich odchodu do exilu. On sám také nakonec absolvoval obvyklou anabázi z Polska přes francouzskou cizineckou legii a s čs. jednotkou evakuaci z Francie do Velké Británie. Jako zdatný předválečný člen Sokola se chtěl co nejdříve zapojit do bojů s nacisty – samotné přijetí do RAF pro něj ještě neznamenovalo vzletnout, protože byl přijat jako výkonný rotný k 311.Sq.RAF, a až po opakovaných žádostech byl zařazen v této letce jako palubní střelec. Paradoxem je, že právě v době válečné se ve volných chvílích dostal ke své původní profesi a jeho grafický um se dochoval mj. zmíněnou knižní obálkou. Po roce 1948 se jeho ruce musely chopit krumpáče, obvyklého náčiní těch vojáků, kteří přinesli své vlasti, Evropě i světu svobodu, ale opět nesklonili hlavy před další diktaturou.

Navigátor Volek nebyl sice v posádce pilota Jana Irvinga, ale setkávali se místnostech briefingů letiště Beaulieu, a možná i v oblíbené hospůdce „Rose and Crown“ v nedalekém Brockenhurstu, kde mohli na chvíli zapomenout ... a třeba si zazpívat za doprovodu harmoniky Oldřicha Filipa a zvučného hlasu Miroslava Vilda. Právě jeho vzpomínky jsou malou

kronikou třistajedenáctky, dle podkladů je sepsal František Fajtl a nazval „Osud byl mým přítelem“. Operační let ze zmíněného letiště v hrabství Hampshire se stal osudným posádce pilota Metoděje Šebely. Mezi oběťmi byl i devatenáctiletý **Arnošt Felix Heller, rodák ze Slaného**. Díky Ing. Fr. Adamcovi nyní víme, že při přemístění 311. perutě z Beaulieu do Predannacku dne 23. února 1944 byl F/O Alois Volek jako navigátor na palubě Liberatoru GR. Mk.V s imatrikulací FL 955 "N" - **kapitánem letounu F/O Jan Roman Irwing**, druhý pilot Štěpán Petrášek, radiotelegrafisté a střelci F/Sgt Arnošt Polák, Sgt Jaroslav Hájek, Sgt Desider Weisz, W/O Václav Spitz, F/Sgt Václav Kašpar a palubní mechanik Sgt. Zdeněk Sedlák.

Odešli

Válka neúprosně kosila mladé životy. S prvním padlým československým vojákem v Polsku se Alois rozloučil básní - Štěpánu Kurkovi se stal osudným německý nálet na polské letiště u Deblinu. V prosinci 1944 zahynul i jeho nejlepší přítel Eduard Zbroj, s nímž absolvoval celou anabázi ze zajetí až do Velké Britá-

V březnu 1945 byli všichni již tak trochu svojí myslí doma, možná proto bylo redakční rozloučení tak stručné

+ IN MEMORIAM +
 Łązlik se odmlčel -. Odmlčel se tak jako mnoho jiných před ním. Toto přání jest jeho poslední pozdrav peruti. Łojza Volek byl jedním z nadějných básníků a povídkářů poslední doby. Napsal celou řadu básní a historok, prožitých při své bohaté operační činnosti. Redakce "Zpravodaje" vydala část jeho sbírky pod názvem "Nad Větrným Mořem", avšak to jest jen nepatrná část velké řady básní a povídek roztroušených téměř po celém světě. Łojza byl vášnivým obdivovatelem a zástancem našeho velkého spojence Ruska.
 Loučíme se s Tobou Łojziku náš a slibujeme, že Tě nikdy - nezapomeneme.

ALOIS VOLEK

nie, kde společně absolvovali navigátorský výcvik.

Za všechny, za všechny,

ZA VŠECHNY,

za čtyři roky umírání

kněz tady v bělavé kytlici

v zelené cornwalské vesnici

dává požehnání...

...Vždy když se naši nevrátí,

večery protoulám,

v myšlenkách vzpomínky hladím

a pak zas sám a sám

k tichému moři vrátím.

Ruce mám zařaté v pěsti,

v hlubinách bez ducha hledám

konec své bludné cesty...

Vždy když se naši nevrátí,

proklínám moře,

šeptání přílivu nechci rozumět,

je v něm kus hrozného hoře.

Příliš mnoho posádek se nevrátilo z bojového nasazení nebo havarovalo při náročném výcviku. Nejvíce kamarádů paradoxně ztrácí na sklonku války, kdy i on sám již skončil operační létání. Přišla se zpožděním i **zlá zpráva o popravě Arnošta Valenty.**

Nemohl si tehdy nevybavit ... „bylo sněhu přes metr. Stmívalo se už od třetí hodiny a přemýšleli jsme všichni na thema – blízko, blizoučko Štědrý den. Krátce před půlnocí si umínili tři mladší důstojníci, že si sami uspořádají půlnoční. Jaký prý by to byl Štědrý večer bez půlnoční. A tak se vypravili do staré ruiny bývalé klášterní kaple asi sto metrů vzdálené. Tato cesta hlubokým sněhem připomínala skutečně malou polární výpravu. Mráz jen praštl, měsíc byl v úplňku a stál přesně nad středem kaple. Hvězdnatá ukra-

jinská noc tvořila chrámový strop. Stáli sami tři, chvíli povzpomínali, co asi naši doma... A pak, s oblaky páry u úst, se dali do zpěvu koled. Od zdí blízkého městečka Jarmolinců, přikrytého ryzí a netknutou sněhovou pokrývkou, vracela ozvěna slova, která se zde od doby, kdy se tu snad za první války octli naši tatíci-legionáři, neozvala:

Já bych rád k Betlemu...

Ten Betlem, na nějž jsme mysleli, byl daleko na západ od nás. Čekala nás ještě dlouhá pouť... Aloise Volka, Arnošta Valentu... Miloslav Kašpar se vrátil, snad aby alespoň on mohl zanechat toto mimořádné svědectví.

Nevrátil se Jan, Eda, Cyrda, Mirek, Jindra ... Volek již neměl sílu psát další nekrology. Ani on nevěděl, zda se dožije dalšího dne. Jen málokdy se mohl se členem své posádky rozloučit ve vojenském deníku právě takto: „Marian dolétal. Nic na světě se nezměnilo, ani válka nevzala za jiný konec. S velkým předsevzetím v srdci vstoupit na universitu a studovat dále medicínu, kterou musil nuceně přerušit v Praze v roce 1939“. Radiotelegrafista Marian Patzelt, na fotografiích vždy se širokým úsměvem na tváři, jako by věděl, že je dítětem štěstěny, anebo se jen snažil nemyslet na další operační let.

V armádním tisku byla tehdy spíše akcentována optimističtější témata a výhled do svobodné budoucnosti. I když špatné zprávy z domoviny často morálku a odhodlání Čechoslováků ještě posilovaly. Volkovi blízký člověk, redaktor a osvětový náčelník Hugo J. Slípka, věnoval vzpomínce na tuto dobu článek „Básník za navigačním stolem“. Sám operačně nelétal, smrt kamarádů neviděl tak zblízka, ale jako kronikář čs. peruti lépe než kdo jiný, zachytil niterné pocity:

NAD VĚTRNÝM MOŘEM

„Alois miloval moře opravdu jako Kolumbův lodník. Alois též moře nenáviděl, jako unavený spáč nenávidí zlé sny. Dovedl skrze azurové vlny hledat tajemství posledních vteřin života kamarádů, kteří zmizeli v mořských hlubinách jako za neproniknutelnou oponou, konajíce svatou povinnost letce za veliké vojny.

Snad se najde přísný kritik poezie, který při četbě Aloisových veršů často povzdychne nad proviněnými proti metrice a někdy i proti libozvuku. My však u 311. peruti jsme nebyli takoví formalisté ani puntičkáři, protože se Alois především neprovinil proti tomu, co bylo kolem nás a čím se nám naplňovala srdce při námořních leteckých cestách. To Alois zachycoval věrně, a to nám stačilo. Ostatně Alois své verše četl jen úzkému kroužku kamarádů a rozhodně nechtěl být arbiter poetorum.“

Moře prokleté

S přibývajícími letovými zkušenostmi se Volek ve své tvorbě více zaměřil na reportáže mapující válečné prožitky. Přesto právě jeho básně vešly více ve známost mezi jeho přáteli i kolegy. Pozoruhodná Aloisova báseň k počtě jednotky „Druhý pluk“ se zachovala v deníku Jaroslava Švarce. V té době byli oba již ve vojenském táboře v Cholmondeley, ale ve vzpomínkách se vraceli k otřesným zážitkům z obsazované Francie. Aloisovy verše, jako by předznamenaly jejich budoucí osud:

*Zbylo nás málo v tom hrozném náporu,
zbyla jen zbraň a čest druhému praporu,
Byla to láska věčná, až do hrobu jít cestou strádání
než padnout v porobu.*

Jaroslav Švarc padl 18. června 1942 po hrdiném boji v kryptě chrámu sv. Cyrila a Metoděje

v Resslově ulici na Novém Městě pražském. Aloisovi se stal osudným 14. březen 1945 na letišti Lajes (Lagens) na Azorském ostrově Terceira. S Liberátorem 246. dopravní peruti krátce po vzletu havarovali - pilot Václav Jílek, navigátor Alois Volek, palubní mechanik Ludvík Kondziolka, radista Dalibor Brochard, další členové posádky a cestující zahynuli. Patří k posledním obětem 2. světové války z řad příslušníků RAF pocházejících z Československa. In memoriam byli povýšeni a vyznamenáni Čs. válečným křížem 1939 - „v uznání vynikajících zásluh o osvobození republiky z nepřátelského obsazení“, jak uvedl Věstník čsl. ministerstva národní obrany.

Výstižněji než úřední zpráva, kterou obdržel čs. styčný důstojník u Transport Command Alois Kubita, popsal úskalí tohoto letiště ve svých pamětech Válečná odysea pilot Jan Šerhant, který zde jako první s letounem Consolidated B-24 Liberator přistál v říjnu 1944: „... v několika a málo metrech nad pevninou, uhýbat ojedinelým skaliskám, která jsou jako naschvál v ose přistání.“ Navigátor Jaroslav Novák se těšil na opětovné setkání s přítelem Jílkem i Volkem, ale den před jeho návratem k 246. Sq. ho zastihla zpráva o této tragédii. Hodně ho to zasáhlo, v Liberátorech létal jako oni na stejných trasách mezi Velkou Británií, Egyptem, Indií, Islandem a osudnými Azory.

Podporučík Eduard Rulf tehdy do svého válečného deníku zapsal smutnou, ale pravdivou větu „Byl básník – a básník neumírá“. Na poetu Aloise nezapomněl ani Hugo Slípka ve svém poválečném exilu v městě Mississauga, odkud nebylo daleko do Toronta, kde Mirko Janeček vydával Kanadské listy, v nichž občas

ALOIS VOLEK

Volkovy básně zveřejnil.

To, co kdysi kronikář československých perutí RAF poznamenal, platí stále:

„Slza dítěte působí starost, slza ženy působí rozpaky, slza matky vyvolá hořký soucit, ale – slza muže bojovníka, která nenápadně skane nad osudem kamaráda, budí úctu vědomí společenství a pokrevnosti.“

Poselství

H.J.Slípka v opožděném nekrologu po válce připomněl, že *„Alois nebyl obyčejným navigátorem. Alois nebyl ani obyčejným vojákem. Jeho srdce dovedlo trochu více než plnit rozkazy a nelekát se boje s nepřítelem jeho rodné země. Jeho srdce bylo citlivou strunou pro celý zevní svět, strunou, jež se dovedla rozezvučet při každém vjemovém zážitku, který ho zaujal. A těch bylo hodně v životě válečného letce. Nejsilněji na něho působily lety nad vodními pláněmi moře. Nedostalo ho gestapo v roce 1939, když několikrát ze sebou tajně překročil československo-polské hranice s cennými zprávami, nedostala ho ani protiletadlová obrana. Dostal ho však osud, který nikdy nevypátráš ani nepředvídáš.“*

Spolubojovníci-letci nebyli jediní, kteří si zachovali vzpomínku na navigátora RAF Aloise Volka. Dnes již jediná pamětnice paní Hana na statečného Aloise ráda vzpomíná. Její rodiče byli velkou oporou Aloisově mamince Luise internované (od září 1942 do června 1944) v táboře ve Svatobořicích, kam jí posílali jídlo; pomoc poskytli i po jejím návratu do Opatovic nad Labem. Po ztrátě manžela Jana Volka, který byl za zapojení do odbojové činnosti popraven 12. července 1943, na samém sklonku války přišla i o své-

ho jediného syna Lojzika.

Již krátce po válce se bohužel jména padlých stávají jen položkami. Ve Věstníku MNO ze dne 31. října 1947 je uvedeno, že letec Alois Volek je povýšen na majora letectva se zpětnou účinností od 28. října 1944. Do února roku 1948 ještě stačilo několik novinářů připomenout hrdinství našich letců v RAF, ale tou dobou se již razantně prosazují jen nic neříkající fráze. Deník 1. československého sboru v SSSR *Za svobodné Československo* poprvé i naposledy uveřejnil Volkovu krátkou báseň s úderným názvem *„První v boji“* až v prvních měsících míru.

Vzlétli. Oči v modro vbity

Na nebi oni jen

oni a messerschmitty.

Halasí stroje, z nich jeden v bouři padá

Bože, zase jeden z nich se nevrátí.

Ta, jež ho doma měla ráda

Slzami hořce zaplatí.

V *Hlasu revoluce*, který nahradil legionářský list Národní osvobození, Václav Straka, bývalý redaktor exilových Našich novin, pod svým válečným -eska- zhodnotil úlohu tohoto exilového armádního deníku, vyzdvihl jeho vysokou literární úroveň a na závěr vzpomněl na padlé kolegy i přispěvatele, samozřejmě i na vojáka Volka, který byl jako jeden z mála reportérů skutečně, jak se říká „u toho“.

Naposledy se Aloisova slova, pochodová píseň *Trubka volá*, ozvala v rozhlasovém vysílání v srpnu roku 1947. Dechový orchestr hudby Hradní stráže a pěvecký sbor Lumír ji zařadil do svého repertoáru pro odpolední poslechy pořady stanice Praha. Poté byly na dlouhá léta komunistickým režimem umlčeny veškeré sna-

NAD VĚTRNÝM MOŘEM - ZÁVĚR

hy připomenout zásluhy letců RAF. Těžko předjímat, jaký by byl Volkův osud a život po válce. Snad by byl lepší než pplk. Karla Otty, poválečného vedoucího Čsl. armádního rozhlasu, umučeného v roce 1951. Pilot Rudolf Haering byl poslán do uranových dolů, podobně jako třídní profesor z pardubického gymnázia Jaroslav Hrabák.

Tichá zdravice

*Co přešlo bouří,
pohod oblačných,
co lidí zhynulo
daleko na moři.*

Ze vzdáleného Albionu se Alois Volek často ve vzpomínkách na rodiče vracel do kraje, kde vyrůstal:

*Těch modrých hor já vzpomínám,
když ticho je a ve stanu jsem sám,
tak tiše, neslyšně já vzpomínám.
Tam – nad Žamberkem z modrých lesů
modlitba lidí jde údolím,
já kraj ten na dlaních svých nesu
a hledám rým.*

Kamarád Ondra Kacíř, také navigátor, bohužel mohl jeho mamince jen předat útlý svazek veršů s Aloisovým věnováním:

*Ondrovi ve vzpomínce na cestu, na chvíle v Rusku
v zajetí a
budoucí časy dobré i zlé.
Walton Hall, 4.12.40
por. Lojza Volek*

Zprávu nevydá Navigator's Log Book, Volkův palubní deník, jediný svědek skutečného každodenního hrdinství. Doufejme, že ho dnes má někdo, kdo umí v letcově osudu číst.

Jak studentka Marie, tak školačka Hanička prožily své mládí na východě Čech. Vždy hovořily s velkou úctou o všech, kteří položili život za naši svobodu. Aloisovy básně velmi výstižně vyjadřují, čím musela projít jejich generace.

*Na mrtvé vzpomeňte,
že byli jedni z nás,
životy jejich žijeme
bez nářků – bez okras.*

V dívčím památníku navždy zůstane Aloisovo poselství

*Běž životem tak prostá tichá,
běž s očima otevřenýma,
raduj se ze zeleně, jež luka nám dala,
život je pole jediné,
s prací i námahou,
s dary i odměnou.
Proto jdi životem, jak polem zeleným,
buď šťastna!*

*V upomínku por. Lojza Volek
Opatovice n/Labem 16./V.1939*

Pro Zpravodaj připravila Helena Pumeová, prosinec 2023

PODĚKOVÁNÍ ZA PODPORU

Ministerstvo financí
ČESKÉ REPUBLIKY

Středočeský kraj

KRÁLOVÉHRADECKÝ
KRAJ

KLADNO

point4me
tisk online snadno a rychle

 IDSYS.CZ

sabe®
sportovní poháry a ceny
www.sabe.cz

T-Mobile

Náměty a příspěvky do zpravodaje lze zasílat e-mailem info@spolekodboje.cz

Korespondenční adresa:
Nám. Starosty Pavla 44
272 01 Kladno

Telefon: 720237044
E-mail: hronik@spolekodboje.cz
Zpravodaj pro vás připravili
Gabriela Havlůjová a Petr Hroník.
Grafická úprava Petr Hroník.

Spolek pro zachování odkazu českého odboje.

**Účelem spolku je udržování památky a paměti na hrdinství pře-
živších, obětí a bojovníků českého odboje, jakož i dalších osob
aktivně vystupujících proti všem formám totalit a diktatur. Za-
chování odkazu boje za samostatnost a svobodu České republi-
ky ve smyslu demokratických a humanitních zásad zakladatelů
našeho státu.**

Mistryně světa!

Kateřina Šmejkalová,
naše členka a dlouho-
letá aktivistka na poli
připomínání druhého
odboje, se stala mis-
tryní světa ve spor-
tovním aerobiku v
kategorii Masters.

Naše webové prezentace

WEB

<http://spolekodboje.cz>

TWITTER

<https://twitter.com/spolekodboje>

INSTAGRAM

<https://www.instagram.com/spolekodboje/>

FACEBOOK

<https://www.facebook.com/spolekodboje/>

Master je kategorie
pro dívky nad třicet
let. Kačenka proti so-
bě měla v belgickém
Gentu čtyři Austra-
lanky, Belgičanku a
Francouzku.

Gratulujeme!!!

